

Osmanlıların Yükseliş Çağında

TÜRK SAVAŞ TAKTİĞİ

Osmanlı Türklerinin, yükseliş çağlarında, XV. ve XVI. asırlarda kazandıkları savaşların gerçekçi bir açıklaması yapılmış değildir. Türk ordusunun, çok defa kendinden kalabalık bağlaşıklık Avrupa ordularını yendiğini yazan tarihler, bu zaferleri, Türk askerinin kahramanlığının ötesinde bir açıklamaya bağlamak lüzumunu duymamışlardır. Halbuki Osmanlı Cihan İmparatorluğunun kurulmasını sağlayan bu zaferlerin sırları, sanıldığından daha giriftir.

Osmanlı Türklerinin yükseliş çağlarında bir savaşın, önce siyasî hazırlığı yapılırdı. Savaşılacak devlet ve çok defa devletlerin jeopolitik durumları gündeme alınır, bağlaşıklarından ayrılmaya çalışılır, büyük bir diplomatik gayret sarfedilirdi. Bu, çok dikkat ve incelik isteyen bir işti. Çünkü Türkiye İmparatorluğu bazen, Fâtih Sultan Mehmed zamanında olduğu gibi, 20 küsur devletle birden savaş hâli bulunurdu.

Savaşılacak kuvvetlerin hesabı iyice yapıldıktan sonra, Türk ordusunu savaşa hazırlama çalışmaları başlardı. Türk ordusu, daima savaşa meslekleri askerlik olan bir kitleden müteşekkil bir kuruluştur. Ancak orduyu, toplamak ve savaş alanlarına götürmek meseleleri önemliydi. Ne kadar kuvvetin ne zaman ve nerede yığılmak yapacağı ve hangi yolların geçileceği kararlaştırılırdı. Bu yolların hangi konaklarında ne miktar yiyecek, yem ve cephaneye bulundurulmak icap edeceği hesaplanır, oraların sancak ve alay beylerine, kadı ve naiplerine emirler gönderilirdi. Yol üzerindeki depoların mevcudu öğrenilirdi. Geçilecek yolların durumu, köprülerin vaziyeti, ne kadar zamanda ne kadar kuvveti geçirebileceği incelenirdi. Çok defa ordu yürüyüşe geçmeden: önce yollar, son bir bakım ve kontrolden daha geçirilirdi.

Seferin nereye yapılacağı çok defa aylarca önce beylerbeyi ve sancak beylerine bildirilir, fakat bazen de son âna kadar gizli tutulurdu. Meselâ Fâtih, seferin nereye olduğunu gizli tutardı. Akkoyunlulara karşı Otlukbeli savaşının hazırlıklarının hangi devlete karşı yapıldığı, padişahın başka herkesin meçhulüydü. Trabzon imparatorluğuna karşı seferinde de böyle yapmış ve düşmanı pek gafil avlamıştı. Nitekim son çıktığı seferin nereye olduğuna, günümüze kadar tarihçiler karar verememişlerdir. Çünkü seferin daha başında Fâtih, ölmüştü. Yavuz da, Mısır seferine çıkarken, İran üzerinde gidildiği propagandasını yaptırmıştır. Sultan İbrahim zamanında, Girit seferine giden Türk Donanması, Malta'ya gidiyor sanılıyordu. Girit sularına iyice yaklaşırken Kapdân-ı Deryâ Yusuf Paşa, padişahın mühürlü hatt-ı hümayûnunu açmış, amiraller, seferin Girit üzerine olduğunu öğrenmişlerdi. Bu gizlilik, yabancı haber alma teşkilâtlarına karşıydı. Türklerin Avrupa'da son derece mükemmel bir haber alma teşkilâtı olduğu gibi, Avrupalıların da Türkiye'de aynı işi göre casusları vardı. Fakat Türk haber alması,

çok üstündü. Avrupa devletlerinin son durumlarını, bütün teferruatıyla Dîvân-ı Hümâyûn'a, yani hükümete bildirirdi.

Ordu birliklerini toplamaya memur komutanların sorumluluğu büyüktü. Bir tek gün kaybı için başı kesilen komutanlar vardır, Yıldırım Bâyezid, Niğbolu savaşı için 43 günde yığınak yapmıştır ki, o çağ Avrupa'sının aklının alamayacağı bir şeydi. Yığınak alanları, her ihtimal göz önünde bulundurularak seçilirdi. Yığınak alanı çok da emniyetli sayılsa, gene bütün ihtiyat ve korunma tedbirleri ihmal edilmezdi. Yığınak yapan birlikler, derece birbirine bağlıydı. Yığınak bitmeden, savaş kabul edilmezdi. Sonraki asırlarda yığınak bitmeden savaş kabul eden birkaç Türk başkomutanı, yenilmiştir. Türk ordusu normal olarak günde 20 - 25 kilometre yürürdü. Aynı çağda Avrupa birliklerinin günlük ortalama yürüyüşü ise ancak 10 kilometre idi. Bu hususiyet, bütün manevra ve teşebbüs kabiliyetinin Türklerin tarafında olması demektir.

Türk ordusunun vasıflarına sahip bir ordu, düşman pek üstün olmadığı, takdirde, daima zafer kazanacak bir orduydü. Avrupalıların XVI. yüzyıl strateji kaideleri "toplanmak, yavaş ve az yürümek, uygun yerde durup beklemek" ti. Türklerin strateji kaideleri ise, şimdiki kaidelere daha uygun olup "çabuk toplanmak, mümkün olabilen hızla yürünmek, düşmanı hemen yakalayıp yok etmek" ten ibaretti. Düşman henüz birleşmemişse, parça parça yok edilmesine çalışılırdı. Türk ordusu, savaş alanında dört bölüme ayrılırdı: Merkez, sağ ve sol kanatlarda ihtiyat. İhtiyat birliklerine çok önem verilirdi. Düşman, büyük Türk ihtiyatını yok sanarak Türk saflarına iyice dalınca, çok üstün olan Türk toplarıyla yıpratılır, sonra merkezde bulunan padişahın veya "serdâr-ı ekrem" denen başkomutanın emriyle ihtiyat kuvvetleri işe karışırdı.

İhtiyat kuvvetleri son anda işe karışınca, başkomutan iki kanadı kısıkaç gibi kapatarak düşmanı yok ederdi. Türk başkomutanı, ordusunun bütün birliklerine hâkimdi. Emirleri dakikası dakikasına yerine getirilir, birliklerini dama taşı gibi oynatır, bütün komutanlarını tanırdı. Türk ordusunun en büyük üstünlüklerinden biri de bu hususiyetti. Çünkü Avrupa orduları, birleşik kuvvetler, dilleri, milliyetleri, hükümdarları, komutanları ayrı birlikler hâlinde Türk ordusunun karşısına çıkıyordu. Her komutanı ancak kendi birliğine söz geçirebiliyor, başkomutan unvanını taşıyan Avrupa hükümdarının iktidarı, doğrudan doğruya kendine bağlı kuvvetlerden öteye gidemiyordu.

Asrımıza kadar İngiliz ordusunda olduğu gibi, Türk ordusunda da askerlik, bir meslekti. Yani savaş çıkınca asker toplanmaz, bu işi meslek seçmiş ve devletçe belirli yerlere yerleştirilmiş maaşlı veya tımarlı muharipler toplanırdı. Sulh zamanında talim ve terbiye çok sıkı tutulurdu. Türk silâhları, daima en modern silâhlardı. En küçük yıpranmada değiştirilir, yenileri verilirdi. Bu işle "cebeci" sınıfı uğraşırdı. Nihayet Osmanlı Türk imparatorluğunun

bitmek tüklemek bilmeyen mali ve iktisadî kaynakları en büyük ve mükemmel ordu ve donanmaları en iyi şekilde savaş alanına götürebilecek güç ve kudretteydi.

Osmanlı Türklerinin yükselme çağlarında yaptıkları savaşlar, XVIII. ve XIX. Asırlarda Büyük Friedrich, Napoleon gibi büyük Avrupalı komutanların yaptıkları savaşlardan gerek alınan sonuçlar, gerek savaşa katılan kuvvetlerin sayısı bakımından çok daha büyük ve önemlidir.

Kaynak: Yılmaz Öztuna, Türk Tarihinden Yapraklar, MEB, İstanbul, 1989. S. 119-123